

PRANEŠIMAS SPAUDAI Nr. 16/23

2023 m. sausio 26 d., Liuksemburgas

Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-205/21 | *Ministerstvo na vntreshnite raboti (Biometrinių ir genetinių duomenų registravimas policijoje)*

Sisteminis visų asmenų, kuriems pareikšti kaltinimai, biometrinių ir genetinių duomenų rinkimas jų registravimo policijoje tikslais prieštarauja reikalavimui užtikrinti didesnę apsaugą jautrių asmens duomenų tvarkymo atžvilgiu

Per Bulgarijos institucijų dėl mokestinio sukčiavimo inicijuotą baudžiamąjį procesą V. S. buvo pareikšti kaltinimai dėl tariamo dalyvavimo praturtėjimo tikslais suburtoje organizuotoje nusikalstamoje grupėje, siekiant Bulgarijos teritorijoje tarpusavyje susitarus vykdyti nusikalstamas veikas. Po kaltinimų pareiškimo Bulgarijos policija paragino V. S. atvykti, kad duomenų registravimo tikslais būtų surinkti jos daktiloskopiniai ir fotografiniai duomenys ir paimitas mėginys DNR profiliui sukurti. V. S. nesutiko, kad būtų renkami jos duomenys.

Remdamosi nacionalinės teisės aktais, kuriuose numatyta „registruoti policijoje“ asmenis, kuriems pareikšti kaltinimai dėl *ex officio* persekiojamos tyčinės nusikalstamos veikos, policijos tarnybos kreipėsi į *Spetsializiran nakazatelen sad* (Specializuotas baudžiamųjų bylų teismas, Bulgarija) su prašymu leisti priverstinai vykdyti V. S. genetinių ir biometrinių duomenų rinkimą. Prie policijos tarnybų prašymo buvo pridėtos tik nutarties dėl kaltinimų pareiškimo V. S. ir pareiškimo, kuriame ji atsisako duoti sutikimą dėl jos duomenų rinkimo, kopijos.

Šiam teismui kilo abejonų dėl „registravimui policijoje“ taikytinų Bulgarijos teisės aktų suderinamumo su Direktyva 2016/680¹, siejama su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija (toliau – Chartija), todėl jis kreipėsi į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą.

Savo sprendime Teisingumo Teismas pirmiausia patikslino sąlygas, kuriomis policijos tarnybų atliekamas biometrinių ir genetinių duomenų tvarkymas gali būti laikomas leidžiamu pagal nacionalinę teisę, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2016/680. Toliau jis pareiškė nuomonę dėl šioje direktyvoje nurodyto reikalavimo įgyvendinimo, kiek jis susijęs su tam tikros kategorijos asmenų, dėl kurių yra rimtų priežasčių manyti, kad jie prisidėjo prie nusikalstamos veikos, duomenų tvarkymu ir teisės į veiksmingą teisminę gynybą ir nekaltumo prezumpcijos principo paisymu tuo atveju, kai pagal nacionalinės teisės aktus kompetentingas nacionalinis teismas gali leisti priverstinai rinkti šiuos Sąjungos teisės aktų leidėjo „jautriais“ pripažintus duomenis. Galiausiai jis nagrinėjo klausimą dėl nacionalinės teisės aktų, kuriuose numatyta sistemaiškai rinkti šiuos duomenis, suderinamumo su Direktyvos 2016/680 nuostatomis dėl duomenų tvarkymo, atsižvelgdamas į atitinkamai taikomus principus.

¹ 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2016/680 dėl fizinių asmenų apsaugos kompetentingoms institucijoms tvarkant asmens duomenis nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas arba bausmių vykdymo tikslais ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, ir kur[ia] panaikinamas Tarybos pamatinis sprendimas 2008/977/TVR (OL L 119, 2016, p. 89).

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirmiausia Teisingumo Teismas konstatavo, kad Direktyva 2016/680, siejama su Chartija², turi būti aiškinama taip, kad **policijos tarnyboms leidžiama** pagal nacionalinę teisę **tvarkyti biometrinius ir genetinius duomenis** atliekant tiriamąją veiklą, siekiant kovoti su nusikalstamumu ir palaikyti viešąją tvarką, jeigu nacionalinėje teisėje yra **pakankamai aiškus ir tikslus** tokį tvarkymą leidžiantis **teisinis pagrindas**. Tai, kad nacionalinės teisės akte, kuriame įtvirtintas toks teisinis pagrindas, taip pat daroma nuoroda į Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą³, o ne į Direktyvą 2016/680, savaime negali paneigti tokio leidimo, jeigu iš visų taikytinų nacionalinės teisės nuostatų aiškinimo pakankamai aiškiai, tiksliai ir nedviprasmiškai matyti, kad atitinkamas biometrinių ir genetinių duomenų tvarkymas patenka į šios direktyvos, o ne į BDAR taikymo sritį.

Šiomis aplinkybėmis, atsižvelgdamas į tai, kad reikšminguose nacionalinės teisės aktuose daroma nuoroda į BDAR nuostatas, reglamentuojančias jautrių duomenų tvarkymą, bet atkartojamas Direktyvos 2016/680 nuostatų, skirtų tiems patiems duomenims tvarkyti⁴, turinys, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad **šios nuostatos nėra lygiavertės**. Jautrių duomenų tvarkymas, kurį atlieka kompetentingos institucijos, **be kita ko, nusikalstamų veikų prevencijos ir atskleidimo tikslais**, patenkančiais į Direktyvos 2016/680 taikymo sritį, gali būti leidžiamas **tik jei tai tikrai būtina, jam turi būti taikomos tinkamos garantijos ir jis turi būti numatytas Sąjungos ar nacionalinėje teisėje**, o BDAR savo ruožtu įtvirtintas principinis draudimas tvarkyti tokius duomenis ir pateiktas išimčių sąrašas. Nors nacionalinės teisės aktų leidėjas toje pačioje teisėkūros priemonėje gali numatyti asmens duomenų tvarkymą Direktyvoje 2016/680 numatytais ir kitais BDAR reglamente nustatytais tikslais, vis dėlto jis privalo įsitikinti, kad nėra dviprasmiškumo dėl vieno ar kito šių Sąjungos aktų taikymo jautrių duomenų rinkimui.

Be to, dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nurodyto galimai netinkamo Direktyvos 2016/680 perkėlimo į nacionalinę teisę Teisingumo Teismas pabrėžė, kad pagal šią direktyvą **nereikalaujama**, kad **nuoroda į ją** būtų pateikta nacionalinės teisės nuostatose, leidžiančiose tvarkyti į jos taikymo sritį patenkančius duomenis. Jis pažymėjo, kad tuomet, kai nacionalinės teisės aktų leidėjas numato, kad kompetentingos institucijos tvarko biometrinius ir genetinius duomenis, kurie gali patekti arba į šios direktyvos, arba BDAR taikymo sritį, jis, siekdamas aiškumo ir tikslumo, gali aiškiai pateikti nurodą į, viena vertus, nacionalinės teisės nuostatas, kuriomis perkeliama ši direktyva, ir, antra vertus, į BDAR ir neprivalo paminėti direktyvos. Vis dėlto **esant akivaizdžiai prieštarai** tarp nacionalinės teisės nuostatų, leidžiančių tvarkyti aptariamus duomenis, ir nuostatų, pagal kurias, atrodo, atmetama tokia galimybė, **nacionalinis teismas turi taip aiškinti šias nuostatas, kad būtų išlaikytas Direktyvos 2016/680 veiksmingumas**.

Toliau Teisingumo Teismas nusprendė, kad Direktyva 2016/680⁵ ir Chartija⁶ **nedraudžia nacionalinės teisės aktų, kuriuose numatyta**, kad tuo atveju, kai asmuo, kuriam pareikšti kaltinimai dėl *ex officio* persekiojamos tyčinės nusikalstamos veikos, atsisako savanoriškai bendradarbiauti duomenų registravimo tikslais renkant jo biometrinius ir genetinius duomenis, **kompetentingas baudžiamųjų bylų teismas privalo leisti taikyti priverstinio duomenų rinkimo vykdymo priemonę, nors ir neturi įgaliojimų vertinti, ar yra rimtų priežasčių manyti, kad atitinkamas asmuo įvykdė nusikalstamą veiką, dėl kurios jam pareikšti kaltinimai, jeigu nacionalinėje teisėje vėlesniu etapu užtikrinama veiksminga teisminė kontrolė, taikoma kaltinimo pareiškimo sąlygoms**, kurios lemia leidimą rinkti duomenis.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas priminė, kad pagal Direktyvą 2016/680⁷ **valstybės narės turi užtikrinti, kad**

² Direktyvos 2016/680 10 straipsnio a punktas, siejamas su Chartijos 52 straipsniu.

³ 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) (OL L 119, 2016, p. 1, toliau – BDAR).

⁴ Atitinkamai BDAR 9 straipsnis ir Direktyvos 2016/680 10 straipsnis.

⁵ Direktyvos 2016/680 6 straipsnio a punktas.

⁶ Chartijos 47 ir 48 straipsniai, kuriuose įtvirtinta atitinkamai teisė į veiksmingą teisminę gynybą ir nekaltumo prezumpcijos principas.

⁷ Direktyvos 2016/680 6 straipsnis.

būtų aiškiai atskirti skirtingų kategorijų duomenų subjektų duomenys siekiant, kad jų pagrindinės teisės į asmens duomenų apsaugą nebūtų suvaržytos vienodai, neatsižvelgiant į duomenų kategoriją. Tačiau ši pareiga nėra absoliuti. Tiek, kiek šioje direktyvoje kalbama apie kategoriją asmenų, dėl kurių yra rimtų priežasčių manyti, kad jie įvykdė nusikalstamą veiką, Teisingumo Teismas, beje, nurodė, kad **pakankamas asmens kaltės įrodymų kiekis iš principo yra rimtas pagrindas manyti, kad jis padarė atitinkamą nusikalstamą veiką**. Taigi pagal Direktyvą 2016/680 **nedraudžiami nacionalinės teisės aktai, kuriuose numatyta priverstinai rinkti duomenis asmenų, dėl kurių yra pakankamai įrodymų, kad jie kalti dėl ex officio persekiojamos tyčinės nusikalstamos veikos, ir kuriems dėl šios priežasties buvo pareikšti kaltinimai**.

Dėl teisės į veiksmingą teisminę gynybą paisymo, kai kompetentingas teismas, siekdamas leisti taikyti priverstinio asmenų, kuriems pareikšti kaltinimai, jautrių duomenų rinkimo priemonę, negali iš esmės patikrinti kaltinimų pareiškimo sąlygų, Teisingumo Teismas, be kita ko, pabrėžė, kad ikiteisminio baudžiamojo proceso etapu gali pasirodyti pateisinama tai, kad teismas laikinai neatlieka įrodymų, kuriais grindžiamas kaltinimų pareiškimas atitinkamam asmeniui, vertinimo. Tokia kontrolė šiuo etapu galėtų kliudyti baudžiamojo tyrimo, per kurį renkami šie duomenys, eigai ir pernelyg apriboti tyrėjų galimybę išaiškinti kitas nusikalstamas veikas lyginant šiuos duomenis su duomenimis, surinktais per kitus tyrimus. Taigi šis veiksmingos teisminės gynybos apribojimas **nėra neproporcingas, nes nacionalinėje teisėje vėlesniu etapu užtikrinama veiksminga teisminė kontrolė**.

Dėl teisės į nekaltumo prezumpciją paisymo teismo sprendimu, kuriuo leidžiama rinkti atitinkamus duomenis, Teisingumo Teismas pažymėjo, pirma, kad, tuo atveju, kai duomenų rinkimas, kaip šioje byloje, apsiriboja tik asmenų, kurių baudžiamoji atsakomybė dar nebuvo nustatyta, kategorija, jis negali būti laikomas galinčiu atspindėti institucijų įspūdį, kad asmenys yra kalti. Antra, tai, kad teismas, kuris turi nuspręsti dėl atitinkamo asmens kaltės, šiame baudžiamojo proceso etape negali vertinti, ar yra pakankamai įrodymų, kuriais grindžiamas kaltinimų pareiškimas, reiškia garantiją tokiam asmeniui, kad paisoma jo teisės į nekaltumo prezumpciją.

Galiausiai Teisingumo Teismas pripažino, kad Direktyva 2016/680 ⁸ **draudžia nacionalinės teisės aktus, kuriuose numatyta duomenų registravimo tikslais sistemiškai rinkti kiekvieno asmens, kuriam pareikšti kaltinimai dėl ex officio persekiojamos tyčinės nusikalstamos veikos, biometrinius ir genetinius duomenis, tačiau nenumatyta kompetentingos institucijos pareigos nustatyti ir įrodyti, pirma, ar rinkti duomenis tikrai būtina norint pasiekti konkrečius užsibrėžtus tikslus ir, antra, ar šių tikslų negalima pasiekti priemonėmis, mažiau varžančiomis atitinkamo asmens teises ir laisves**.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pabrėžė, kad Direktyva 2016/680 siekiama, be kita ko, užtikrinti **didėsnę apsaugą jautrių duomenų**, prie kurių priskiriami biometriniai ir genetiniai duomenys, **tvarkymo atžvilgiu**, nes toks tvarkymas gali kelti didelį pavojų pagrindinėms laisvėms ir teisėms. Joje įtvirtintas reikalavimas, pagal kurį tvarkyti tokius duomenis leidžiama „tik jei tai tikrai būtina“, turi būti aiškinamas kaip apibrėžiantis **griežtesnes jautrių duomenų tvarkymo teisėtumo sąlygas**⁹. Be to, šio reikalavimo aprėptis turėtų būti nustatoma atsižvelgiant ir į duomenų tvarkymo principus, pavyzdžiui, **tikslo ribojimą ir duomenų kiekio mažinimą**.

Šiomis aplinkybėmis nacionalinės teisės aktai, kuriuose duomenų rinkimo tikslais numatytas sisteminis kiekvieno asmens, kuriam pareikšti kaltinimai dėl ex officio persekiojamos tyčinės nusikalstamos veikos, biometrinių ir genetinių duomenų rinkimas, iš principo **prieštarauja šiam reikalavimui**. Tokie teisės aktai faktiškai gali nediferencijuotai ir bendrai lemti daugelio asmenų, kuriems pareikšti kaltinimai, duomenų rinkimą, nes sąvoka „ex officio persekiojama tyčinė nusikalstama veika“ yra labai bendro pobūdžio ir **gali būti taikoma daugeliui nusikalstamų veikų, neatsižvelgiant į jų pobūdį ir sunkumą, konkrečias veikų aplinkybes, galimą jų ryšį su kitais vykstančiais procesais, ankstesnį atitinkamo asmens teistumą ar individualų jo profilį**.

⁸ Direktyvos 2016/680 10 straipsnis, siejamas su jos 4 straipsnio 1 dalies a–c punktais ir 8 straipsnio 1 ir 2 dalimis.

⁹ Atsižvelgiant į sąlygas, išplaukiančias iš Direktyvos 2016/680 4 straipsnio 1 dalies b ir c punktų ir 8 straipsnio 1 dalies.

PASTABA: Prašyme priimti prejudicinį sprendimą valstybių narių teismai, nagrinėdami juose iškeltą bylą, gali pateikti Teisingumo Teismui klausimus dėl Sąjungos teisės išaiškinimo ar Sąjungos teisės akto galiojimo. Teisingumo Teismas nenagrinėja nacionalinės bylos. Remdamasis Teisingumo Teismo sprendimu šią bylą turi išspręsti nacionalinis teismas. Šis sprendimas taip pat privalomas kitiems nacionaliniams teismams, nagrinėjantiems panašias problemas.

Žiniasklaidai skirtas neoficialus dokumentas, neįpareigojantis Teisingumo Teismo.

Visas sprendimo [tekstas](#) nuo jo paskelbimo dienos prieinamas CURIA tinklalapyje.

Kontaktinis asmuo: Marta Osleja ☎ (+352) 4303 6005.

Likite su mumis!

